

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 1 0 1 1 9 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA KOT DRUGI JEZIK NA NARODNO MEŠANEM OBMOČJU V PREKMURJU

Izpitna pola 1

A) Bralno razumevanje

B) Razčlemba neumetnostnega besedila

Petek, 11. junij 2010 / 90 minut (30 + 60)

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec).

Izpitna pola je sestavljena iz dveh delov, dela A in dela B. Časa za reševanje je 90 minut. Priporočamo Vam, da za reševanje dela A porabite 30 minut, za reševanje dela B pa 60 minut.

Izpitna pola vsebuje 10 nalog v delu A in 15 nalog v delu B. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 70, od tega 20 v delu A in 50 v delu B. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov (možnost odbitnih točk zaradi jezikovnih napak).

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 1 prazno.

Izhodiščno besedilo k Izpitni poli 1: Bela Szomi Kralj, učitelj fizike in matematike. Bernarda B. Peček, Vestnik, 11. junij 2009.

Bistri in uporniški otroci – izziv za učitelje

Učitelj, ki se najraje ukvarja z nadarjenimi in zato zahtevnejšimi otroki, je pri nas bolj znan po glasbeni skupini Kontrabant.

Bela je v naših krajih bolj znan kot glasbenik. Nedavno smo lahko pri sluhmili Kontrabantu tudi na Trgu kulture v Murski Soboti, kjer se je praznovanje 60-letnice Vestnika pove-zalo z letošnjim praznovanjem dneva Evrope. Bela Szomi ima mešano kri – pa saj je tako skoraj pri vseh Prekmurcih: oče je iz Lendave, mati iz Vojvodine in po njeni strani ima – zanimivo – v sebi nekaj slovenske krvi, ker je bil prapraded Slovenec, pravljudujeta pa madžarska in hrvaška kri. To se na svojevvrsten način kaže tudi v njegovi glasbi in na določen način tudi v njegovi odprtosti in svobodomiselnosti. Njegovo celotno podobo s košatimi lasmi, ki so bili tokrat v obliki dreadlocksov (»rasta« pričeška) speti prek čela z ruto, le težko povežemo z njegovim poklicem: je namreč učitelj na Osnovni šoli Domžale. Poučuje fiziko, matematiko, razvedrilno matematiko, logiko, astronomijo, šah in še kaj ... njegovi učenci dosegajo odlične rezultate v slovenskem merilu. Bolj kot učitelj pa je njihov sopotnik na poti odrasčanja.

Kako vam vse to uspeva – učiteljstvo, dodatno delo z nadarjenimi, glasba ... Imate namreč tudi šest otrok.

»S podporo družine. Zdaj sem drugič poročen, toda tako prejšnja soproga, ki je iz Murske Sobotе, kot sedanja me zelo podpirata.«

Vaš videz je nekoliko nenavaden za učitelja, umetniški – predvidevam, da je to učencem všeč.

»Mislim, da. Odkar imam dolge lase, sem opazil, da jih ima kar nekaj učencev. Pred desetimi leti, ko še nisem imel tako dolgih las, na naši šoli ni bilo veliko dolgo lascev. Sedaj pa jih je veliko. Predvsem pa so to tisti, ki imajo moj predmet radi, ki so nekaj posebnega, uporniški. Torej taki, ki so bistri in uporniški.«

Bistri in uporniški – ali to dvoje gre skupaj?

»Predvsem s takimi se tudi jaz ukvarjam: z bistrimi in upornškimi, s katerimi tudi sam izgubljam živce, ker so zelo zahtevni, ampak so tudi zelo nadarjeni. Pet ali šest šolskih ur celotnega delovnega časa delam samo z nadarjenimi. Tudi to plača država. Mislim, da naš šolski sistem ni tako slab, če znamo izkoristiti vse možnosti. Že v osemletki je bila ta možnost, toda devetletka je poleg vseh zgrešenih stvari, ki jih je prinesla s seboj, prinesla tudi to, da imajo otroci sedaj več izbirnih vsebin, ki so bile prej interesne dejavnosti: astronomija, logika, šah.«

Manjkajo predvsem učitelji, ki bi se s tem ukvarjali, ki bi se upali izpostaviti tudi osebnostno?

»Da se učitelji ne upajo izpostaviti osebnostno, je krivo to, da je šolski sistem ta trenutek skoraj v rokah otrok – če razumete,

Kaj bi morali narediti in kdo, da bi našli še več nadarjenih, da bi jih znali najti in izpostaviti?

»Iskanje nadarjenih je stvar šole, obstajajo testiranja, lahko so prepoznani kot nadarjeni, žal pa vsi niso tako prepoznani. Obstajajo otroci, ki so zelo problematični, a so nadarjeni. Te animirati in jih pridobiti na svojo stran ... s takimi je po navadi problem v domači celici, in ne v šoli. Doma nimajo podpore. V gonji za denarjem

stariši rajc delamo – zdajle bom zvalil krivdo nase – 15 ali 16 ur, namesto da bi bili kakovostno dve ali tri ure z otroki.«

Pa to vejetno ne pomeni, da se moramo z njimi domu učiti?

»Iz osebnih izkušenj lahko povem, da sem se s starejšimi otroki veliko učil, pa je bilo to slabo. Če bi jih pustil, da bi dosegli nekoliko slabši uspeh, bi se prej postavili na svoje noge. Marsikdaj mislimo, da moramo otroka zaviti v vato in mu ponuditi vse. Toda bolj je pomembno to, da počnete skupaj z otrokom stvari, ki jih oba rada počneta.«

Do kdaj je otrok otrok, kje je tista meja, ko ima sam dovolj odgovornosti?

»Ja, dokler ima starše. Toda to, da so samostojni, da resno razmišljajo ... Včasih so še tisti, ki so stari 15 ali 16 let, zelo otročji, nimajo notranje uravnilovke, torej odgovornosti. Če bi imeli v sebi dovolj odgovornosti, se ne bi tako pogosto dogajalo, da pustijo srednjo šolo. Odgovornost se pozna takrat, ko ti veš, da je šola dobra zate; da jo delaš zase; da si ti odgovoren zanjo. Nekateri otroci pač dolgo nimajo odgovornosti v sebi – nekateri imajo to v sebi že pri sedmih ali osmih letih, nekateri pa še pri 25 letih ne spoznajo, da je šola njihova domena, da jih ni le skušamo o tem prepričati z vsemi otročji, tudi zlepa in zgrda. Ko to spoznajo, so odgovorni.«

Učite že 21 let, torej imate izkušeni več kot preveč?

»Že prej sem kaka štiri leta delal kot vodja telefonskega marketinga pri Delu, toda to je bilo honorarno in se pri nas ne šteje v delovno dobo, kar po mojem mnenju ni prav. Moja soproga ima angleško in slovensko državljanstvo in v Angliji se tudi takšno delo vpiše v delovno dobo – tam zbiráš točke, ko imaš dovolj točk, greš v pokoj. Tu se mladim godi krivica, kajti mladi se tako preživljajo, ves čas delajo, se preživljajo, nimajo pa delovne dobe. Ne vem, kako je v Prekmurju, toda tam okrog Ljubljane se na ta način preživlja veliko družin.«

Tu je večji problem to, da imajo ljudje čedalje slabše možnosti za izobrazbenje, za naše ljudi z obmejnih območij je nadaljnje izobrazbenje že pravo razkošje – zelo drago ...

»Škoda ... Nočem hvaliti prejšnjega sistema, toda to je razmišljanje na splošno: zdravnik, zobozdravnik, šolanje – tega je bilo v preteklosti dovolj za vse. Te tri stvari so bile na voljo tudi za revne. Ne govorim za bogataše; ker bogataši si bodo to lahko vedno privoščili. Mislim na revne in marsikdo si tega že danes ne more več privoščiti.«

Bernarda B. Peček

Fotografije Nataša Ujnov

A) Bralno razumevanje

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Ali naslovje (naslov in nadnaslov) izraža glavno temo besedila? Obkrožite ustrežni odgovor. (1 točka)
DA   NE

2. Določite vrste izhodiščnega besedila. V vsaki vrstici podčrtajte ustrezno možnost. (2 točki)
  - a) uradno/neuradno
  - b) neumetnostno/umetnostno
  - c) zasebno/javno
  - č) publicistično/strokovno

3. Kateri namen prevladuje v besedilu? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo. (1 točka)
  - a) poizvedovalni
  - b) zagotavljalni
  - c) pozivni
  - č) prikazovalni
  - d) čustveni

4. V največ dveh povedih predstavite vlogo fotografije v besedilu. (2 točki)

---

5. Obkrožite črke pred tistimi tremi trditvami, ki so skladne z izhodiščnim besedilom. (3 točke)
  - a) Bela Szomi Kralj je učitelj fizike in matematike ter je po rodu Madžar in Hrvat ter z nekaj slovenske krvi hkrati.
  - b) Bela Szomi Kralj je imel zaradi svojega nenavadnega videza težave s kolegi v šoli.
  - c) Kljub temu da ima Bela Szomi Kralj šest otrok, mu uspeva združiti učiteljevanje, delo z nadarjenimi ter glasbeno kariero kot član skupine Kontrabant.
  - č) Po njegovem mnenju je šolski sistem preveč popustljiv do otrok.
  - d) Bela Szomi Kralj je že 24 let uspešno uveljavljen na slovenski glasbeni sceni.
  - e) Kot učitelj ima že 21 let pedagoških izkušenj z otroki.

6. Preoblikujte naslovje.

(4 točke)

a) Naslov preoblikujte v dvodelni glagolski stavek. Preoblikovani naslov zapišite na spodnjo črto.

---

b) Nadnaslov preoblikujte v priredje. Zapišite ga na spodnjo črto.

---

7. Povedi dopolnite tako, da bodo vsebinsko in jezikovno ustrezne.

(3 točke)

Bernarda B. Peček je svoje besedilo objavila v _____, in sicer dne

_____. Besedilo sodi v besedilno vrsto _____,

kar je mogoče razbrati tudi iz _____.

8. Kje poučuje Bela Szomi Kralj?

(1 točka)

---

9. Kaj meni Bela Szomi Kralj o devetletki? Odgovorite v eni povedi.

(1 točka)

---

10. Kaj je spodbudilo novinarko, da je predstavila glasbenika in učitelja B. S. Kralja?

(2 točki)

B) Razčlemba neumetnostnega besedila

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. S katero sopomensko besedno zvezo bi lahko nadomestili besedno zvezo »**ta trenutek**« v povedi *Da se učitelji ne upajo izpostaviti osebnostno, je krivo to, da je šolski sistem ta trenutek skoraj v rokah otrok* ? Odgovor napišite na črto.

(1 točka)

_____

2. V povedi *Iskanje nadarjenih je stvar šole, obstajajo testiranja, lahko so prepoznavni kot nadarjeni, žal pa vsi niso tako prepoznavni* podčrtajte členka. Enega nadomestite z novim členkom, tako da bo izražal dvom, in zapišite poved na novo.

(2 točki)

_____

_____

3. Iz besed v levem stolpcu tvorite svojilne pridevnike, iz besed v desnem pa vrstne.

(4 točke)

Peček	_____	Prekmurje	_____
Szomi	_____	Vojvodina	_____
Kralj	_____	Domžale	_____
Nataša	_____	Murska Sobota	_____

4. Dopolnite povedi s pravilno obliko besede otrok.

(3 točke)

_____ so naše največje bogastvo. Zato morajo starši skupaj z _____

početi stvari, ki jih oba rada počneta. Iz osebnih izkušenj lahko povem,

da sem se s starejšimi _____ veliko učil. Obstajajo _____,

ki so zelo nadarjeni. _____ bi naj bil zrel že pri petnajstih ali šestnajstih,

nekateri _____ pa zrelosti ne dosežejo niti pri petindvajsetih letih.

5. Ugotovite stopnjo prevzetosti besede **dreadlocks**, kot je uporabljena v povedi *Njegovo celotno podobo s košatimi lasmi, ki so bili takrat v obliki dreadlocksov /.../*. Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom. (1 točka)
- a) citatna beseda
b) tujka
c) sposojenka
6. Določite S-strukturo naslednjih povedi. (4 točke)
- a) Če bi jih pustili, da bi dosegli nekoliko slabši uspeh, bi se prej postavili na svoje noge.
- b) Na vsako besedo, ki jo poveš, moraš dobro paziti.
7. Preberite slovarski sestavek.

živec -vca m (i) **1.** skupek celičnih vlaken, ki prevajajo dražljaje: živec odmre, se poškoduje; živec trzne; vzdražiti živec; bolezn, ohromelost, vnetje živcev / možganski živci; slušni, vidni, vohalni živec // nav. mn., ekspr. *ta skupek pri človeku zlasti glede na sposobnost obvladovanja čustev, vznemirjenosti*: živci ga izdajajo, mu nagajajo; vsi živci so trepetali v njem; okrepiti, spočiti si živce; škripanje koles mu je paralo živce; njegovi živci so bili napeti kot strune / biti bolan na živcih **2.** ekspr., navadno s prilastkom *najobčutljivejši, najpomembnejši del*: umetnik je skušal odkriti živec njihove ženskosti / to je hromilo ustvarjalcev umetniški živec; ogroziti življenjski živec organizacije / knjiž.: dojeti živec moderne arhitekture; junakov notranji konflikt je živec te drame **3.** ekspr. *zelo živ, živahen človek*: fant je pravi živec **4.** knjiž., redko *živ človek*: zagledati živca med mrtvimi vojaki • ekspr. toliko časa so

ga nadlegovali, da so mu odpovedali živci *da je prenehal biti miren, zadržan, previden*; ekspr. *popustili so mu živci ni se mogel več obvladati, zelo se je razburil*; ekspr. *nimam živcev, da bi to gledal ne morem tega gledati*; ekspr. *izgubiti živce razburiti se*; ekspr. *ohranil je mirne živce ni se razburil, ni se vznemiril*; ekspr. *sin mu bo požrl živce ga bo duševno uničil*; ekspr. *skrbi so mu razrahljale živce postal je živčen, razdražljiv*; knjiž. *pri komu do živca priti komu do živca*; pog., ekspr. *iti na živce dražiti, povzročati nejevoljo*; ekspr. *spraviti koga ob živce narediti, doseči, da se razburi*; ekspr. *zadeti koga v živec zelo ga prizadeti*; ekspr. *biti na koncu z živci biti tako vznemirjen, da se ne da več obvladati*; ekspr. *ta človek ima dobre, močne živce se ne razburi hitro*; ekspr. *ima jeklene, železne živce tudi zelo hude stvari ga ne ganejo, ne vznemirijo* ♦ anat. *bedrni, obrazni živec*; čutni ali senzibilni živec *ki sprejema dražljaje*; gibalni ali motorični živec *ki povzroča delovanje mišic*; hrbtenjačni ali spinalni živec; obhodni živec *možganski živec, ki oživčuje več notranjih organov*; ravnotežni živec *ki povezuje čutne celice za ravnotežje v vestibulu in polkrožnih kanalih z možganskim središčem*; tri-vejni živec *možganski živec, katerega čutni del ima veje za predel očesa in obeh čeljusti*; koren živca; med. *omrtviti živec*; min. *živec rudnina aluminosilikat, ki vsebuje še kalcij, kalij ali natrij; glinenec*

(4 točke)

- a) Na spodnjo črto zapišite številko tistega pomena besede **živec**, ki ustreza rabi v povedi *Predvsem s takimi se tudi jaz ukvarjam: z bistrimi in uporniškimi, s katerimi tudi sam izgubljam živce, ker so zahtevni /.../*.

b) S katerim kvalifikatorjem je raba te besede označena?

_____

c) Iz sestavka izpišite en primer ponazarjalnega gradiva za slogovno nezaznamovano rabo besede živec.

_____

č) Koliko pomenov ima beseda živec, kot je razvidno iz geselskega članka.

_____

8. V izpisani povedi obkrožite naglašene glasnike.

(2 točki)

Bistri in uporniški otroci – izziv za učitelje.

9. V eni povedi pojasnite rabo treh pik v povedi *Lahko, da si povedal pod pritiskom, da te je učenec užalil, bili so tudi primeri, ko je učenec udaril učitelja, toda nič ne smeš ... teoretično.*

(2 točki)

_____

_____

S katerim ločilom bi lahko nadomestili tri pike, tako da se pomen ne bi spremenil?

(1 točka)

_____

10. Napišite skladenjsko podstavo tvorjenkam:

(6 točk)

otročji _____

zlepa _____

uravnilovka _____

otroški _____

brezskrben _____

bistroumiti _____

11. Določite vrsto odvisnikov v naslednjih stavčnih zvezah.

(3 točke)

Iz osebnih izkušenj lahko povem, da sem se s starejšimi otroki veliko učil.

_____

Odgovornost se pozna takrat, ko ti veš, da je šola dobra zate.

_____ , _____

12. Podredno zvezo *Če ne boste imeli v sebi dovolj odgovornosti, se vam bo to pogosto dogajalo* pretvorite v ločno priredje. Pretvorbo zapišite na črto.

(3 točke)

_____

13. Preglednico dopolnite z ustreznimi oblikami besede **človek**.

(6 točk)

	Ednina	Dvojina	Množina
Rodilnik			
Orodnik			

14. V naslovu je uporabljena besedna zveza **izziv za učitelje**.

(4 točke)

- a) Na spodnjo črto izpišite jedro te besedne zveze.

_____

- b) Desni prilitek v besedni zvezi izziv za učitelje pretvorite v levega.

_____

15. Iz povedi izpišite vse naveznike na besedo **otroci** ter poimenujte način navezovanja. (4 točke)

Obstajajo otroci, ki so problematični, pa so nadarjeni. Te animirati in jih pridobiti na svojo stran ... s takimi je problem.

NANAŠALNICA	NAVEZNIK	NAČIN NAVEZOVANJA
otroci		

Prazna stran